

ปริศนาธรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

โดย

นายชนากรณ์ อุดมศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปไทย

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปริศนาธรรม

โดย

นายชนากรณ์ อุดมศรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปไทย

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DHARMIC PARADOX

By

Thanakorn Udomsri

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Thai Art

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ ปรินาธรรม ” เสนอ
โดย นายชนากรณ์ อุดมศรี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ศิลปไทย

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชาทิศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ศาสตราจารย์ชอุต นิมเสมอ
2. อาจารย์ปัญญา วิจินธนสาร

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์อิทธิพล ตั้งโถก)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชัย ภิรมย์รักษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ชอุต นิมเสมอ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ปัญญา วิจินธนสาร)

...../...../.....

50004202 : สาขาวิชาศิลปไทย

คำสำคัญ : ทศนศิลป์/จิตรกรรม / ประติมากรรม/สัญลักษณ์

ชนากรณ์ อุดมศรี : ประติมากรรม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ศ.ชลุด นิ่มเสมอ
และ อ.ปัญญา วิจินธนสาร. 40 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ประติมากรรม” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ไทยแนวประเพณี บนผืนผ้าทออีสาน ที่มีแนวความคิดจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยนำเรื่อง “ประติมากรรม” ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติ ธรรม โดยสื่อความหมายถึงพระธรรมอันมีลักษณะเป็นนามธรรม สู่ความเป็นรูปธรรมผ่านการแทนค่าด้วย ทศนธาตุทางศิลปะ ที่แสดง แนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก และความงาม ในเชิงสัญลักษณ์ โดยมุ่งหวังสื่อสาร ด้านพุทธปัญญา เพื่อยกระดับของจิตใจมนุษย์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อันดีงามตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

50004202 : MAJOR : THAI ART

KEY WORD : VISUAL ART / PAINTING / DHARMIC PARADOX / SIMBOLISM / BUDDHIST
ART / DHARMA

THANAKORN UDOMSRI : DHARMIC PARADOX. THESIS ADVISORS : PROF.
CHALOOD NIMSAMER, AND PANYA VIJINTHANASARN. 40 pp.

Created on stretched Isan textile, "Dharmic Paradox" is a Thai traditional art project in which the main concept derives from Buddhist Dharma. As the terminology partly engaging in religious practices, the "Dharmic Paradox" converts the subtlety of Buddha's teaching into a variety of mysterious and sophisticated pictorial images by which abstract ideas can be visually expressed. Such symbolism regularly reflects beauty, essence, and sentiment of Buddhist art. Not only these symbolic elements convey messages of morality to elevate human intellect, but they also serve as ethical guidance for all lay persons.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Department of Thai Art Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011
Student's signature
Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าน้อมรำลึก ถึง คุณแห่ง พระรัตนตรัย อันประกอบด้วยพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ คุณของพ่อแม่ครูบาอาจารย์หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ผู้เป็นสรณะให้ ปัญญาทางธรรมแก่ข้าพเจ้า คุณอุปัชฌา ย้ออาจารย์ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก
ข้าพเจ้าน้อมจิตคารวะ

กราบขอบพระคุณ บิดามารดาผู้ให้กำเนิด ผู้ให้กำลังกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญา

กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ชวลิต นิ่มเสมอ อาจารย์ปัญญา วิจินธนสาร รวมถึงคณาจารย์ภาควิชาศิลปไทยทุกท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อบรมบ่มสอน และเมตตา กรุณาให้ความช่วยเหลือสำหรับวิทยานิพนธ์ ปริญญาธรรม ชุดนี้

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา

ข้าพเจ้าขอคุณอำนาจพระศรีรัตนตรัยจงลดบันดาลให้ทุกๆ ท่าน จงมีความสุขความเจริญในชีวิต และสิ่งใดที่เป็นคุณงามความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ข้าพเจ้าขอ น้อมอุทิศแด่บุคคลทั้งหลายเหล่านี้ด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	1
สมมติฐานของการศึกษา	2
ขอบเขตการศึกษา.....	2
วิธีการศึกษา.....	2
แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์	3
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์	3
2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์	4
ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์	4
อิทธิพลจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา.....	4
อิทธิพลจากจิตรกรรมไทย	5
อิทธิพลจากศิลปกรรมอีสาน.....	12
3 การกำหนดรูปแบบ เทคนิค และวิธีการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	20
ทัศนธาตุในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	21
อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์	21
ขั้นตอน วิธีการสร้างสรรค์.....	22
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	26

บทที่		หน้า
4	การดำเนินสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	31
	ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1	31
	ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 2	32
	ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 3	33
	ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 4	35
5	สรุป	37
	บรรณานุกรม	38
	ประวัติผู้วิจัย	39

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	อุปาทานสี่	7
2	อุปาทานสี่ จิตรกรรมลายรดน้ำ	8
3	ช่างกลืนกินน้ำ 3 สระ	10
4	กบกลืนกินช่าง	11
5	งูกลืนกินกบ	11
6	นกใส่กลืนกินงู	12
7	จิตรกรรมพุทธประวัติ วัดโพธิ์ชัยนาฬิง จังหวัดเลย	13
8	นรกภูมิ จิตรกรรมวัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น	14
9	ภาพแสดงรายละเอียดนรกภูมิ วัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น	14
10	ชูชก จิตรกรรมวัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น	15
11	ต้นนารีผล จิตรกรรมวัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น	15
12	ลวดลายผ้ามัดหมี่ที่มีเรื่องราวพระพุทธประวัติ	16
13	ลวดลายผ้ามัดหมี่ที่มีเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา	17
14	ลวดลายผ้ามัดหมี่ไหลเรือไฟ	18
15	ลวดลายผ้ามัดหมี่ลายสัตว์	19
16	อุปกรณ์การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	22
17	ภาพร่างต้นแบบลายเส้น	23
18	ภาพร่างต้นแบบสี	24
19	ขั้นตอนการเตรียมพื้น	24
20	ขั้นตอนการขยายผลงาน	25
21	ขั้นตอนการสร้างพื้นผิวของตัวภาพ	25
22	ขั้นตอนการแต่งรายละเอียดของจุดที่ต้องการเน้นให้สมบูรณ์	26
23	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1	27
24	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2	28
25	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3	29
26	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4	30
27	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1	32

ภาพที่		หน้า
28	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2	33
29	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3	34
30	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4	36

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

ภาพปริศนาธรรม เป็นศิลปะจิตรกรรม ไทยโบราณ และเป็นมรดก บรรพชน ได้ให้ไว้ เพื่อสอนธรรมแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ เริ่มมีมาแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเขียนคัดลอกกันมานาน จึงมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่ข้อคิดเรื่องธรรมะจากภาพปริศนาธรรมนั้นยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไป ภาพปริศนาธรรมในสมุดข่อยและจิตรกรรมฝาผนัง โดยจะต้องใช้สมองขบคิดตีความหมายของภาพที่มีความหมายเกี่ยวกับหลักธรรมในเชิงอุปมาอุปไมย

ภาพปริศนาธรรม คนจะต้องใช้ความคิดแปลความหมายของภาพนั้นให้ออก ซึ่งไม่เหมือนภาพจิตรกรรมอื่นๆ เช่น ภาพพุทธประวัติ ทศชาติชาดก เป็นต้น ภาพปริศนาธรรมที่โบราณจารย์ที่วาดไว้ในอดีตนั้น แต่ละภาพมีความหมายลึกซึ้งและมีความหมายอื่นๆ ซ่อนอยู่อีกมากนอกเหนือจากความหมายที่มีผู้แปลไว้เป็นแนวทางเท่านั้น เมื่อดูภาพภาพปริศนาธรรมแต่ละภาพใช้สติปัญญาไตร่ตรองดูให้ดี อาจนำเอาหลักธรรมหรือความหมายที่ได้จากภาพปริศนาธรรมนั้น ไปใช้ในครอบครัวและชีวิตประจำวัน ได้เป็นอย่างดี

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

การสื่อสารเนื้อหาสาระปรัชญาทางพระพุทธศาสนาใน จิตรกรรมไทย ที่นำเสนอผ่านภาพปริศนาธรรม ทำให้ข้าพเจ้าประทับใจและเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยสะท้อนธรรมะทางพระพุทธศาสนา ในเชิงสัญลักษณ์ นามธรรม และรูปธรรม โดยใช้ทัศนธาตุทางศิลปะ สร้างรูปทรงใหม่ แสดงออกผ่านแนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความงาม เพื่อสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกอันดีงามตามหลักพุทธปรัชญาควบคู่กับการดำเนินชีวิตในสังคม

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้ข้าพเจ้าได้กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยแนวประเพณี โดยมีภาพปริศนาธรรมของช่างเขียนไทยโบราณเป็นจุดบันดาลใจ
2. เพื่อสร้างสรรค์งานที่ยังคงแสดงลักษณะรูปแบบของจิตรกรรมพื้นถิ่นอีสาน

3. เพื่อสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่แสดงความคิด ความรู้สึกและความงามที่มีลักษณะส่วนตัว

4. เพื่อสื่อสารทางพุทธธรรมโดยใช้การแสดงออกทางศิลปะเป็นส่วนนำ

สมมติฐานของการศึกษา

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในหัวข้อ “ปริศนาธรรม” นี้เป็นการสะท้อนสภาวะของจิตในการเจริญสติ อันเป็นนามธรรม สู่รูปธรรม โดยมุ่งเน้นให้การใช้คติธรรมจากภาพปริศนาธรรม รูปแบบจิตรกรรมไทยแนวประเพณีเชิงสัญลักษณ์ ที่สามารถสื่อสารต่อผู้ให้เข้าใจในข้อธรรมอันเป็นหลักแห่งความสงบสุขในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการศึกษา

การสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้ ข้าพเจ้าได้กำหนดขอบเขตงานไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภาพปริศนาธรรม
2. ขอบเขตด้านรูปแบบ ศึกษาการใช้รูปทรง และสัญลักษณ์ต่างๆ ในการเชื่อมโยงสื่อความหมายปริศนาธรรม การใช้สี และเทคนิคในการแสดงออกด้านอารมณ์ ความรู้สึก ด้วยการใช้เทคนิคศิลปะครีเอทีฟ
3. ขอบเขตการนำเสนอ ได้นำเสนอผลงานในลักษณะจิตรกรรม 2 มิติ

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาวิทยานิพนธ์ ชุดนี้ มีขั้นตอนสรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ภาพปริศนาธรรม และหลักธรรมะ ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นที่มาของแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์
2. รวบรวมข้อมูลต่างๆจากหนังสือ บทความ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลภาพถ่าย เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนลึกซึ้งยิ่งขึ้น และพัฒนาเป็นแนวความคิดในการสร้างสรรค์
3. วิเคราะห์เลือกสรรและจัดลำดับขั้นตอนของความคิด เพื่อพัฒนาไปสู่แนวความคิดที่เหมาะสมและชัดเจนที่สุด
4. กำหนดกรอบความคิดและ วางขอบเขตของการนำเสนอเป็น โครงสร้างรวมของผลงาน
5. สร้างเป็นภาพร่าง เพื่อหาแนวทางของรูปทรงจริงที่ ชัดเจนและให้ความรู้สึกตรงกับแนวความคิดหรือไม่

6. การสร้างสรรค์ผลงานจริงด้วยกระบวนการจิตรกรรม ในขั้นตอนนี้อาจมีการเพิ่มเติม ตัดทอน หรือดัดแปลงรูปทรงรายละเอียดเพื่อให้เกิดความเหมาะสม
7. วิเคราะห์ผลงานที่สร้างสรรค์เพื่อหาข้อดีข้อเสียแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและพัฒนาผลงานที่สร้างสรรค์ให้สมบูรณ์ที่สุด
8. นำเสนอผลงานต่อการ สัมมนา วิจารณ์ เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาแนวทางการสร้างสรรค์ ทั้งเนื้อหา รูปแบบและเทคนิควิธีการต่อไป
9. การวิเคราะห์และสรุปการสร้างสรรค์ โดยการบันทึกรวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อแนวความคิด เพื่อพัฒนาผลงานในแต่ละช่วง

แหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการสร้างสรรค์

1. ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เกี่ยวกับ คติความเชื่อและหลักปรัชญาทางพระพุทธศาสนา เช่น หนังสือภาพปริศนาธรรม สมุดข่อย เป็นต้น

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ แบ่งได้ตามส่วนของขั้นตอนการทำงานดังนี้

1. อุปกรณ์ในส่วนของการค้นคว้าหาข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ เครื่องเขียน สมุดบันทึก
2. อุปกรณ์ในการสร้างภาพร่าง ได้แก่ สีอะคริลิก กาว พู่กัน และเครื่องเขียน
3. อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจริง ได้แก่ ฝ้ายทออีสาน กรอบโครงไม้ สีอะคริลิก และเครื่องเขียน

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

ทัศนคติเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

วิถีชีวิตของคนไทย มีความผูกพัน ที่สอดคล้องกลมกลืนอย่างแนบแน่น กับหลักความเชื่อ หลักปฏิบัติและหลักคำสอนในพุทธศาสนา มาโดยตลอด จนผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิต เรียกได้ว่า พุทธศาสนา มีส่วนหล่อหลอมลักษณะนิสัย และชีวิตจิตใจของคนไทย พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อคนไทย อย่างลึกซึ้ง เหนียวแน่น กิจกรรมทั้งปวงของ คนอีสานจึงมีพุทธศาสนาเป็นเข็มทิศ ดังนั้น ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของคนไทย ล้วนมาจากศรัทธา ความเชื่อ และความศรัทธา ที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

ในพื้นที่อีสานที่ข้าพเจ้ามีชีวิตร่วมอยู่ มีโอกาสได้รับการอบรม สั่งสอน และถูกปลูกฝังเรื่อง ศีลธรรม จริยธรรม ตามหลักปรัชญาทางพระพุทธศาสนา จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้องในครอบครัวของข้าพเจ้า ตั้งแต่วัยเยาว์ การทำบุญใส่บาตร สวดมนต์ ไหว้พระ ฟังเทศน์ ฟังธรรมที่วัด หรือการได้รับคติธรรม แก่กิดอันเป็นสารัตถประโยชน์ ล้วนเป็นปัจจัยให้ข้าพเจ้าเกิดความผูกพัน และมีความศรัทธาต่อพุทธศาสนา จึงนำหลักพุทธ ปัญญามาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ วัฒนธรรมศิลป์ ในผลงาน นิตยสารนิพนธ์ชุด “ปริศนาธรรม”

อิทธิพลจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

ความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนารวมถึงพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตจิตใจของข้าพเจ้า รวมไปถึงพุทธศาสนิกชนทุกคน ด้วยมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วิธีคิด การแสดงออกทางสังคม จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาในหลักพระธรรมคำสอนนับว่าส่งผลให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข พระพุทธศาสนารวมถึงพระธรรมคำสอนจึง เป็นสิ่งคู่ควรกับจิตใจ ต้องอาศัยความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธาเป็นสิ่งนำทางเพื่อก้าวไปสู่การน้อมนำหลักธรรมเข้ามาปฏิบัติที่จะพึงรู้เห็นและเข้าใจได้เฉพาะตน จนเป็นความมั่นคงในหลักแห่งความเชื่อและความศรัทธา

วิถีทางแห่งการดำเนินตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหนทางที่ ต้องอาศัยความ เชื่อมั่นและความศรัทธาอันแรงกล้าที่ประกอบไปด้วยปัญญาดำเนินไป ด้วยสติ ได้อย่างถูกต้อง ทาง ท้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอริยเจ้าทุกพระองค์ได้ชี้ นำไว้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการปฏิบัติตาม หลักธรรมจนบังเกิดผลเป็นความสุขแก่ตนนั้น การเจริญสติ มีสติในทุกช่วงขณะจิตของตัว ของตัวผู้ ปฏิบัติเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะปรากฏผลมากน้อยเช่นไรเป็น ไปตามลำดับไปจนถึงขั้นสูง สุดคือ พระนิพพาน และผลก็จะเป็นที่ประจักษ์ใจแก่ตัวผู้ปฏิบัติเอง รู้ได้เฉพาะตนเองเป็นสมบัติของ เจ้าตัวเอง จนเกิดความเชื่อมั่นในหลักธรรม และกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิต

สติปัญญา 4¹ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งจิต ข้อปฏิบัติมีสติเป็นประธานการตั้งสติกำหนด พิจารณาสังขารทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความจริงการมีสติกับการดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไป ทั้งหลาย โดยรู้เท่าทันตามสภาวะของมันไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้าย ที่ ทำให้มองเห็น เห็นไปตามอำนาจกิเลสมี 4 อย่างคือ

1. กายานุปัสสนา สติปัญญา การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย การมีสติกำกับดูรู้เท่าทัน กายและเรื่องทางกาย
 2. เวทนานุปัสสนา สติปัญญา การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา การมีสติกำกับดูรู้เท่า ทันเวทนา
 3. จิตตานุปัสสนา สติปัญญา การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต การมีสติกำกับดูรู้เท่าทัน จิตหรือสภาวะอาการของจิต
 4. ธัมมานุปัสสนา สติปัญญา การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม การมีสติกำกับดูรู้เท่า ทันธรรม
- เรียกสั้นๆ ว่ากาย เวทนา จิต ธรรม

อิทธิพลจากจิตรกรรมไทย

ภาพปริศนาธรรม หมายถึง ภาพหรือถ้อยคำที่ผู้กวี นเป็นเงื่อนงำในทางธรรม เป็นภูมิ ปัญญาไทยโบราณ ของบรรพชนเขียนไว้ในสมุดไทยหรือสมุดข่อยและในจิตรกรรมฝาผนัง ตามวัด ทั่วไปเพื่อสอนพุทธธรรมในลักษณะอุปมาอุปมัย ภาพปริศนาธรรมมักจะมีรูปแบบการเขียนรูปสืบ ต่อๆ กันมาในกรอบของแบบแผนประเพณี ลักษณะของ ภาพอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย

¹ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), 391.

และฝีมือของช่างเขียน แต่แนวความคิดในเชิงซึ่งช่องธรรมะยังคงเดิม ดังนั้น การแสดงปรีชาธรรม ในรูปแบบของภาพศิลปะ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้คนหันมาฟังธรรม ะ โดยคุณภาพที่ เขียนแล้ว ตีความหมาย ทำให้คน ได้พิจารณา รู้ดี รู้ชั่ว บาป บุญ คุณ โทษ อย่างไรคือประโยชน์หรือมิใช่ ประโยชน์ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

คุณลักษณะของภาพปรีชาธรรม แบ่งได้ 2 ภาค คือ คนมีมิจฉาทิฐิและคนมีสัมมาทิฐิ ภาคแรก เป็นภาคของคนมิจฉาทิฐิ คือ คนที่มีความเห็นผิดจากครรลอง คลองธรรม ได้แก่ คนที่เห็นผิดว่าบุญไม่มี บาปไม่มี นรกไม่มี สวรรค์นิพพานไม่มี เป็นต้น คนจำพวกนี้มากด้วยกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลงและการอุปาทานยึดมั่น ถ้อมมั่น ในสิ่งผิด เห็นกงจักรเป็นดอกบัว เพราะห่างไกลจากธรรม จึงไม่ประสบความสำเร็จ พบแต่ความเสื่อมในที่สุด

ภาคที่สอง เป็นภาคของคนสัมมาทิฐิ คือคนที่เห็นถูกต้องตามครรลองคลองธรรม ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม โดยท่านแสดงเป็นภาพพระโศคาวจรคือพระเจ้าผู้บำเพ็ญเพียร อย่างแรงกล้า และพิจารณาสังขารอย่างถึถ้วน โดยใช้ปัญญาบำเพ็ญวิปัสสนาญาณ 9 จนพบความสุขที่แท้จริง บรรลุมรรคผล คือ ความหลุดพ้น อันได้แก่พระนิพพาน ซึ่งเป็นความสงบสุขที่สุด ดังพุทธภาษิตที่ว่า “นิพพานัง ปรมัง สุขัง” แปลว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง²

ภาพปรีชาธรรมในการอุปมาของอุปาทานทั้ง 4³ คือ ภาพงู 4 ตัวขดพันกันอยู่ งู 4 ตัว หมายถึงอุปาทาน คือความยึดมั่นถ้อมมั่นผูกพัน 4 ชนิด ที่เขียนเป็นงูหมายความว่า เมื่อมีความหลงแล้ว จิตข้อมยึดมั่นผูกพันอย่างแน่นแฟ้นเหมือนงูจูงรัด ก็คือไปกอดรัดเข้าที่กองไฟ ไปกอดรัดเข้าที่กองทุกข์ ไปกอดรัดเข้าที่อันตราย ดังนั้นอุปาทานจึงเป็นเครื่องมัดถึง 4 ประการ ที่จะผูกมัดคนเราไว้กับกองทุกข์

อุปาทาน 4⁴ คือ ความยึดมั่น ความถ้อมมั่นด้วยอำนาจของกิเลส ค วามยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวคนเป็นที่ตั้ง อันได้แก่

1. กามอุปาทาน ความยึดมั่นใน กาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณัฐพะ ที่น่าใคร่น่าพอใจ

² ประภาส สุระเสน, สมุดภาพปญญาธรรม (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2545), 8.

³ พุทธทาสภิกขุ, คำอธิบายภาพปรีชาธรรมชุดกายนคร (กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2520), 54.

⁴ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), 160.

2. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่างๆ

3. สัตถ์พคูปาทาน ความยึดมั่นในศีลและพรต คือถือว่าจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้เพียงด้วยศีล และวัตร หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบ วิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิพิธีต่างๆ ถือว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ โดยสักว่าทำสืบบ้างกันมาหรือปฏิบัติตามๆกันไปอย่างมกมาย หรือโดยนิยมน่าจะว่าสักคี่ลัทธิ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล

4. อตตวาทูปาทาน ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน คือความถือหรือสำคัญหมายอยู่ในภายในว่า มีตัวตน ที่จะได้ จะเป็น จะมี จะสูญสลาย ถูกบีบคั้นทำลาย หรือเป็นเจ้าของ เป็นนาย บังคับบัญชาสิ่งต่างๆได้ ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งทีประหลูมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วนๆ

จิตของคนเราเข้าไปยึดถือสิ่งทั้งปวงด้วยอุปาทาน 4 อย่างนี้เพราะความหลง หรือเพราะความโง่หลงจึงไปยึดมั่นผูกพันรูปนาม ชั้นที่ 5 ไว้ว่าเป็นตน เป็นของตน ด้วยเครื่องผูก 4 ประการนี้แล้ว จะต้องติดแน่นอยู่ในความทุกข์ ไม่เป็นอิสระ และยากที่จะถ่ายถอนได้ เหมือนถูกงูรัดไว้แน่นฉะนั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 1 อุปาทานสี่

ที่มา : พุทธทาสภิกขุ, คำอธิบายภาพปริศนาธรรมชุดคายนคร (กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2520), 52.

ภาพที่ 2 อุปาทานสี่ จิตรกรรมลายรดน้ำ

ที่มา : พระมหาญาณวิวัฒน์ (ฐิตวฑฺฒโน), มณฑปลายรดน้ำ อุตตสันตมมหาเถรจารย์ (อ่างทอง วรศิลป์การพิมพ์, 2552), 76.

ภาพปริศนาธรรมในการอุปมาของปฏิจจสมุปบาท⁵ นี้คือความเป็นธรรมอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เป็นการอาศัยอยู่ในร่างกายอุปมา เหมือนต้นอ้อมุงเอาต้นอ้อซึ่งไม่มีแก่น เหมือนสร้อยระไร่ร่างกายไม่มีแก่นสาร ไม่คงทนถาวร มีเปื่อย พุพัง แต่ร่างกายเป็นที่อาศัยของจิต ที่ประกอบด้วย กิเลส ตัณหา และอุปาทาน อาศัยกันเกิดซ้อนกันและกันไป อุปมาดังนกไ สี่อาศัยต้นอ้อ ซึ่งไม่มีแก่นพร้อมที่จะหักลงได้ง่ายตลอดกาลทุกเมื่อ อุปมาดังร่างกายไม่มีแก่นสารย่อมจะถูกความเกิดความแก่ ความเจ็บ ความตาย เบียดเบียนตลอดเวลา ไม่นานสร้อยระไร่ร่างกายก็จะล้มลง ไม่มีแก่นสารไม่จริงยั่งยืนเลยฉะนั้น

กล่าวโดยสรุปในการอุปมาของปฏิจจสมุปบาทคือ

1. นกไ สี่จับเกาะต้นอ้อเท่ากับภพเป็นปัจจัยให้เกิดชาติ
2. งูถูกนกไ สี่กินเท่ากับอุปาทานเป็นปัจจัยให้เกิดภพ

⁵ ประภาส สุระเสน, สมุทภาพปญญาธรรม. (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2545), 39.

3. กบฏกบฏกินเท่ากับค้นหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน
4. ช้างกบฏกินเท่ากับเวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดค้นหา
5. น้ำ 3 สระถูกช้างกินเท่ากับผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา

รูปภาพเหล่านี้เป็นรูปภาพแสดงความซับซ้อนของกิเลสค้นหาเป็นภาพของร่างกายอันเป็นที่ตั้งของจิต ที่ประกอบด้วยกิเลสและค้นหา แสดงถึงความทุกข์ลำบากอันเกี่ยวพันมาแต่ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ซับซ้อนเป็นปมเงื่อนอยู่อย่างนี้ไม่มีที่สิ้นสุด คืงนั้นขอให้อาจารย์พิจารณาละกิเลสค้นหา พอกพูนแต่สิ่งที่เป็นแก่นสาร จะได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขตลอดไป

ปฏิจกสมุปบาท⁶ มีองค์หรือหัวข้อ 12 คือการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลาย เพราะอาศัยกัน ธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้นพร้อม การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมี

- 1.-2. อวิชชาปัจจัย สขุขาร เพราะอวิชา เป็นปัจจัย สขุขารจึงมี
3. สขุขารปัจจัย วิญญาณ เพราะสขุขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี
4. วิญญาณปัจจัย นามรูป เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี
5. นามรูปปัจจัย สฬายตนะ เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี
6. สฬายตนะปัจจัย ผสสุโส เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย ผสสุสะจึงมี
7. ผสสุสะปัจจัย เวทนา เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี
8. เวทนาปัจจัย ตณหา เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตณหาจึงมี
9. ตณหาปัจจัย อุปาทาน เพราะตณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี
10. อุปาทานปัจจัย ภโว เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี
11. ภพปัจจัย ชาติ เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติจึงมี
12. ชาติปัจจัย ชรามรณ เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณจึงมี

โสภปริเทวทุกขโทมนสสุขุขายาสา สมภวนุติ ความโสภ ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจมีพร้อม

เอวมตสุส เภวลสุส ทุกขกขณนุสสุ สมุทโย โหติ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้ จึงมีด้วยประการฉะนี้

จากการศึกษาภาพปริศนาธรรมยังได้รับรู้ ความเป็นอัจฉริยะของบรรพชนไทยในอดีต ซึ่งแสดงความเป็นผู้มีปัญญา ความรอบรู้ ทั้งทางโลก และทางธรรม โดยมีความศรัทธาอย่างแนบ

⁶ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 252.

แน่นกับพุทธศาสนา บรรจงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในเชิงสัญลักษณ์ เป็นภาพปริศนาธรรมเพื่อสอนธรรมะแก่คนผู้ไม่รู้หนังสือ ในอดีต ได้อย่างรวบรัด และสามารถเข้าใจธรรมะในชั้นลึก ด้วยความเพ็ดเพลินไม่เบื่อหน่าย จนถึงปัจจุบันที่มีผู้ได้รับการ ศึกษาอย่างกว้างขวาง ก็ยังคงมีความสำคัญและเหมาะสมกับการใช้เผยแพร่พุทธธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

ความสำคัญดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุด “ปริศนาธรรม ” ขึ้น ที่สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างภาพปริศนาธรรมและจิตรกรรมเชิงสัญลักษณ์ มีความหมายนัยซ้อนระหว่าง “ความงามภายนอก(รูปทรง) – ความงามภายใน(สารัตถะ)” แสดงออกด้วยทัศนธาตุผ่านความคิด อารมณ์ความรู้สึก และจินตนาการที่ผสมผสานการได้รับอิทธิพลต่างๆ เกิดผลงานสร้างสรรค์ ที่มีลักษณะเฉพาะตน โดยมุ่งหวังสื่อ “สาร” คือ “พุทธปัญญา” พัฒนาให้เข้าใจในส่ว นลึกของ “จิตใจ” มนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางของการดำรงชีวิต ตามวิถีพุทธธรรมอันดีงาม สร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นทั้งในตนเองและสังคม

ภาพที่ 3 ช้างกลืนกินน้ำ 3 สระ

ที่มา : ประภาส สุระเสน, สมุดภาพปฤษฎาธรรม (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2554), 34.

ภาพที่ 4 กบกลืนกินช้าง

ที่มา : ประภาส สุระเสน, สมุดภาพปฤษณาธรรม (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2554), 35.

ภาพที่ 5 งูกลืนกินกบ

ที่มา : ประภาส สุระเสน, สมุดภาพปฤษณาธรรม (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2554), 36.

ภาพที่ 6 นกไส้กลืนกินงู

ที่มา : ประภาส สุระเสน, สมุดภาพปถุษาธรรม (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2554), 38.

อิทธิพลจากศิลปกรรมอีสาน

อิทธิพลจากจิตรกรรมอีสาน เมื่อกล่าวถึงดินแดนที่ราบสูง ภาคอีสาน พื้นเพนิสัย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รูปแบบการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ของชาวอีสาน ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับผูกพันกับพระพุทธศาสนา อันปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังตามสิมในภาคอีสาน

ภาพจิตรกรรมเป็นสุนทรียะทางอารมณ์ของศิลปินที่มีแรงบันดาลใจจากเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อและความศรัทธาเป็นพลังให้จิตรกรสร้างสรรค์ภาพจิตรกรรมเป็นพุทธบูชา เรื่องราวที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังอีสานแบ่งออกตามลักษณะของเรื่องได้ 2 กลุ่ม คือ เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา และวรรณกรรมท้องถิ่น กลุ่มแรกแบ่งย่อยได้เป็น พุทธประวัติ พระมาลัย ไตรภูมิ อรรถกถาชาดก ปริศนาธรรม ส่วนกลุ่มหลังได้แก่ ลินไซ (ศิลป์ชัย) พระรามชาดก หรือพระลี้ก-พระราม สุริวงศ์ กาละเกด และเรื่องปาจิตนางอรพิมพ์

ภาพจิตรกรรมอีสาน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมีความอิสระในการแสดงออก ด้วยความบริสุทธิ์ จริงใจ ซึ่งแตกต่างจากจิตรกรรมแบบช่างหลวง ที่มีรูปแบบอันเป็นระบบและระเบียบแบบแผนที่เคร่งครัด จิตรกรรมอีสานที่มีแก่นความเป็นเอกลักษณ์ โดยมุ่งหวังเป็นสื่ออ่อน นำให้เกิดแง่มุมคติคุณธรรมต่อผู้พบเห็น เมื่อพิจารณาแง่มุมคุณค่าความสำคัญด้านจริยธรรมจากภาพ

จิตรกรรมอีสาน จะเห็นได้ว่า ชาวอีสานแต่อดีตมีความเชื่อเรื่องบาป -บุญ เชื่อว่ามีนรก มีสวรรค์ เชื่อนในไตรภูมิ ด้วยเหตุนี้ภาพจิตรกรรมเป็นสื่อที่เชื่อมโยงระหว่างความเชื่อและจิตใจของชาวอีสาน เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เกิดคุณธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา คุณค่าความดีงามทั้งหลายเหล่านี้ที่ข้าพเจ้าได้สัมผัสตั้งแต่วัยเยาว์ได้มีอิทธิพลต่อทัศนคติการสร้างสรรคผลงานศิลปะของข้าพเจ้า

ภาพที่ 7 จิตรกรรมพุทธประวัติ วัดโพธิ์ชัยนาฬิง จังหวัดเลย

ภาพที่ 8 นรกภูมิ จิตรกรรมวัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 9 ภาพแสดงรายละเอียดคนนรกภูมิ วัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น

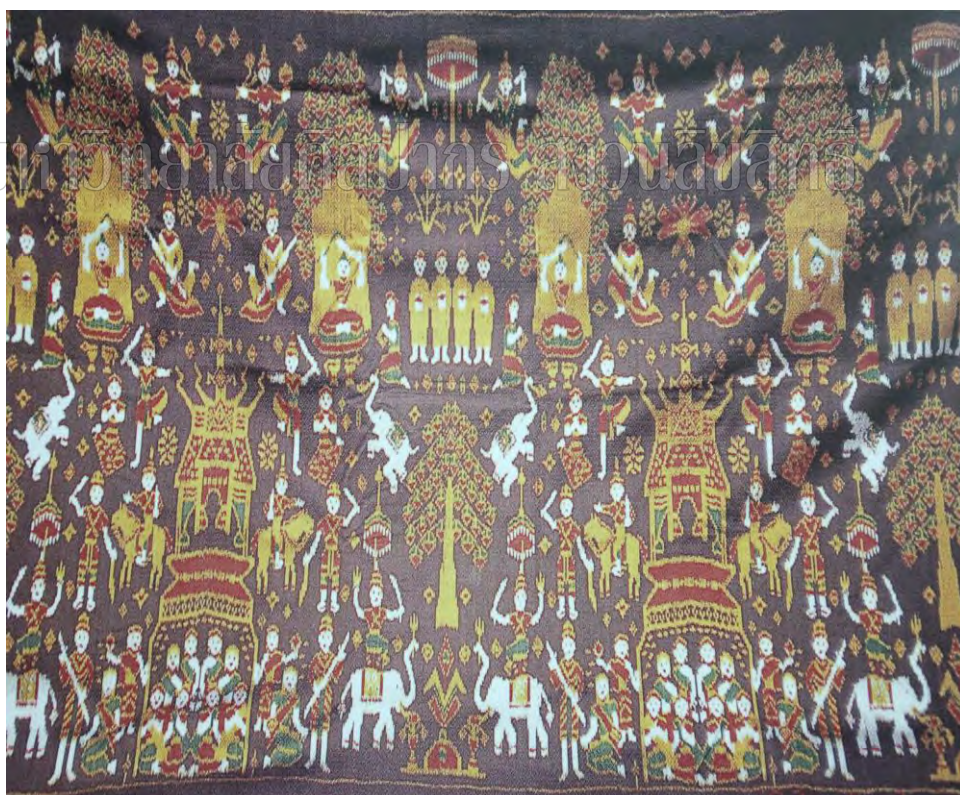
ภาพที่ 10 ชูชก จิตรกรรมวัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 11 ต้นนารีผล จิตรกรรมวัดสวนวาริพัฒนาราม จังหวัดขอนแก่น

อิทธิพลจากผ้าทออีสาน อิทธิพลจากผ้าทออีสานเป็นความในเชื่อเรื่องของผ้า ที่เกิดจากการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งถือว่าผ้าจิดเป็นของสูง อาจเป็นเพราะ การทอผ้าจิดที่มีความซับซ้อนมาก จึงต้องใช้อย่างคุ้มค่า โดยจะ ใช้ใน พิธีมงคล ซึ่งมักทำ เป็นหมอน ผ้าโพกหัวผ้าคลุมไหล่ ผ้ากราบพระ ไม่นิยมใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มที่ต่ำกว่าเอ วลงมา ลวดลายที่มักนำมาใช้ได้แก่ ลวดลายเรขาคณิต ลวดลายประดิษฐ์ ลวดลายจากธรรมชาติ ลวดลายของสัตว์ ลวดลายจากสิ่งของเครื่องใช้ใกล้ตัว และลวดลายที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ลายชั้นหมากเบ็ง ลายธรรมมาสน์ ลายหอยปราสาท ลายนาค ลายช้าง ลายม้า ลายตะขาบ ลายหงส์ ลายสิงห์ ลายคน เป็นต้น

จากอิทธิพลของลวดลายผ้าดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลต่อการแสดงออกของข้าพเจ้า ทั้งทางด้านเทคนิคที่มีการใช้ลายผ้าเป็นส่วนหนึ่งในการ แสดงความรู้สึก ด้วยความงามพิเศษของพื้นผิว และการใช้รูปทรงต่างๆ อันมีที่มาจากลวดลายของผ้า จึงเป็นส่วนหนึ่ง ที่สำคัญ ในการสร้างสรรค์ผลงานในชุดปริศนาธรรมของข้าพเจ้า

ภาพที่ 12 ลวดลายผ้ามัดหมี่ที่มีเรื่องราว พุทธประวัติ

ที่มา : มหาวิทยาลัยศิลปากร , ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน (กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , 2543), 174.

ภาพที่ 13 ลวดลายผ้ามัดหมี่ที่มีเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา
 ที่มา : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน (กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง
 แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , 2543), 175.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 14 ลวดลายผ้ามัดหมี่ไหลเรือไฟ

ที่มา : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน (กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , 2543), 176.

ภาพที่ 15 ลวดลายผ้ามัดหมี่ลายสัตว์

ที่มา : มหาวิทยาลัยศิลปากร , ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน (กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด , 2543), 122.

บทที่ 3

การกำหนดรูปแบบ เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ข้าพเจ้า ได้นำ แนวความคิดมาจาก หลักธรรมคำสอน ทางพุทธศาสนา ภาพปริศนาธรรม ในอดีต ความมุ่งหมาย เริ่มแรกเพื่อสอนธรรมแก่ผู้ไม่รู้ หนังสือ ข้าพเจ้าได้นำ หลักธรรมทางพุทธศาสนา ดังกล่าว มา พัฒนา และถ่ายทอด ผ่านผลงาน ศิลปะ และการสร้างสรรค์ ที่แสดงออกด้วยทัศน ชาติ ผ่าน กระบวนการเทคนิคจิตรกรรม

1 รูปทรง เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าสร้างสรรค์รูปทรง สัญลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะตน ประกอบด้วยเทคนิคและแนว เรื่อง โดยอาศัยโครงสร้างของ ภาพ ปริศนาธรรม แบบประเพณี เดิม นำมาประสานกับ จินตนาการ จากความบังดาลใจและการได้รับ อิทธิพลจากคตินิยม แสดงออกด้วยทัศนธาตุที่แสดงสัญลักษณ์เพื่อถ่ายทอดสาระ ความสำคัญ โดย กำหนดรูปทรงหลัก รูปทรงรอง ลดท้นตาม ลำดับ ความสำคัญขอเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ ซึ่ง รูปทรงแสดงความหมายเนื้อหาให้กับตัวรูปทรงเองและเป็นสัญลักษณ์ให้แก่อารมณ์ ความรู้สึกหรือ ปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในจิตด้วย

2 เนื้อหา การสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้ ประกอบด้วย เนื้อหาภายนอกได้แก่ เนื้อหา ทางด้านทัศนศิลป์ และเนื้อหาภายใน ได้แก่ เนื้อหา ทางเรื่องราวหรือทางสัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

2.1 เนื้อหาทางทัศนศิลป์ เป็นการแสดงออก ของอารมณ์ความรู้สึกผ่าน เทคนิค กระบวนการ จิตรกรรม และการ ค้นคว้า หาแนวทาง สร้างสรรค์ด้วยการเทคนิคให้สอดคล้องกับ เนื้อหาเพื่อ สร้างรูปทรง โดยอาศัยทัศน ชาติต่างๆ มี เส้น สี น้ำหนัก ที่ว่าง พื้นผิว และนำเสนอใน รูปแบบจิตรกรรม 2 มิติ

2.2 เนื้อหาทางเรื่องราวสัญลักษณ์ เป็นผลงานสร้างสรรค์เรื่องปริศนาธรรม โดยนำ หลักธรรมคำสอน ทางพระพุทธศาสนา มา ตีความ และแสดงออกในเชิง สัญลักษณ์ ทางธรรม สัญลักษณ์ที่ปร ากฎในผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ คือ การตีความหลักธรรมคำสอน เรื่อง อุปทาน สี่ และปัจจุสมุปบาท โดยถ่ายทอด สุนทรียภาพ ผ่านรูปทรง จิตรกรรม ซึ่งเป็นรูปธรรมภายนอก เพื่อ แสดงพุทธปัญญาที่เป็นนามธรรมภายใน ให้ปรากฏเข้าไปในส่วนลึกของจิตใจผู้ดูศิลปะ

ทัศนธาตุในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ ประกอบด้วย สี น้ำหนัก ที่ว่างและ พื้นผิว โดยนำมา ประสานกับจินตนาการและความบังคลาใจ จากภาพปริศนาธรรม และ คติความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

1. สี โครงสร้างสีส่วนรวมของผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ข้าพเจ้า เน้น วรรณะของ สีที่ได้ จากสีของ พื้นผิวของผ้าทออีสาน เป็นโครงสร้างหลักสำคัญ เพื่อแสดงคุณสมบัติ คือให้อารมณ์ ความรู้สึกและความงาม ผสมผสานกับสีของผ้า ที่มีลักษณะ พิเศษ แสดง ลักษณะ เฉพาะ พื้นถิ่น ภาค อีสาน สร้างความกลมกลืนของตัวภาพกับพื้นผิว ของผ้าที่มีลักษณะพิเศษอยู่แล้ว โดยการใช้สีคู่ ตรงข้ามกับตัวภาพเพื่อช่วยเน้นให้บางรูปทรงมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น

2. น้ำหนัก ลักษณะผลงาน ส่วนรวมทั้งหมด มีค่าน้ำหนักของสีที่ ก่อนข้าง มีความ กลมกลืน ถึงแม้ในบางรูปทรงจะใช้น้ำหนักที่ตัดกันชัดเจน แต่เนื่องจากการกำหนดให้โครงสร้าง หลักเป็น น้ำหนักสี ของผ้าทออีสานเดิม ซึ่งมีค่าน้ำหนักอ่อนแก่ เป็นตัวประสานกลุ่ม รูปทรงหลัก และรูปทรงรองให้เกิดความกลมกลืน ก่อให้เกิดค่าน้ำหนักสีโดยรวม ของรูปทรง มีความสอดคล้อง กับเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจน

3. ที่ว่าง เป็นส่วนสำคัญที่กำหนดที่สร้าง ความประสานกลมกลืน และแสดงพลังความ เคลื่อนไหวของรูปทรงตัวภาพ ซึ่งทำปฏิกิริยากับที่ว่างของพื้นผิวผ้าทอ ที่มีการเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน โดยอาศัยพื้นที่ว่างรอบตัวภาพเป็นตัวเลื่อนไหล และสร้างอารมณ์ความรู้สึกในภาพ

4. พื้นผิว ผลงาน ของข้าพเจ้าใช้พื้นผิว ผ้าทออีสาน เป็นคุณลักษณะ พิเศษ และพื้นผิว ของตัวภาพที่สร้างขึ้นใหม่ที่มีความหนา บาง เรียบและ ขรุขระ และคุณสมบัติ พิเศษคือ พื้นผิวของ ผ้าและตัวภาพที่มีการประสานกันอย่างกลมกลืนโดยมีการ ทับซ้อนกัน ของพื้นผิวที่สร้างขึ้นใหม่ และพื้นผิวเดิมของผ้า ที่ให้อารมณ์ความรู้สึกของค่าน้ำหนักสี ของตัวภาพ และพื้นผิวของผ้า ที่ยังคง คุณลักษณะและอารมณ์ความรู้สึกเฉพาะของพื้นถิ่นอีสาน

อุปกรณ์การสร้างสรรค์

1. อุปกรณ์ในส่วนของการค้นคว้าหาข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ เครื่องเขียน สมุด บันทึกร
2. อุปกรณ์ในการสร้างภาพร่าง ได้แก่ สีอะคริลิก กาว พู่กัน และเครื่องเขียน
3. อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจริง ได้แก่ เฟรม ผ้าทออีสาน สีอะคริลิก และ เครื่องเขียน

ภาพที่ 16 อุปกรณ์การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

ขั้นตอน วิธีการสร้างสรรค์

1. การสร้างภาพร่าง จากการประมวลผลทางความคิด เนื้อหา เรื่องราว นำไปสู่การใช้เทคนิคต่างๆทางจิตรกรรม เพื่อแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก โดยสร้างภาพแบบร่าง กำหนดองค์ประกอบต่างๆของภาพ หากความลงตัวด้วย รูปทรง น้ำหนัก สี และพื้นผิว ซึ่งเป็นการใช้ ภาพปริศนาธรรม บวกกับประสบการณ์ทางความรู้สึกถ่ายทอดออกมาให้ตรงกับความรู้สึกที่ต้องการให้มากที่สุด

2. การสร้างสรรค์จิตรกรรม เมื่อได้ภาพแบบร่างที่ตรงต่อเป้าหมาย แนวความคิด และ เทคนิคแล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจริงที่พอจะสรุปได้ดังนี้

2.1 การเตรียมพื้น โดยการฉีกผ้าใบลงบนเฟรมและฉีกผ้าทออีสานทับพื้นผ้าใบ โดยใช้สีของผ้าทอเป็น โครง สีหลักของภาพ ซึ่งมีการรองพื้นด้วยน้ำยาเคลือบพื้นผิวที่มีความโปร่งใสเพื่อให้ง่ายต่อการเขียนภาพและยังคงคุณลักษณะเดิมของผ้าไว้

2.2 ขั้นตอนการขยายผลงาน นำแบบร่าง ที่มีความสมบูรณ์มาขยายให้เท่ากับผลงานที่จะสร้างจริงซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของผลงาน

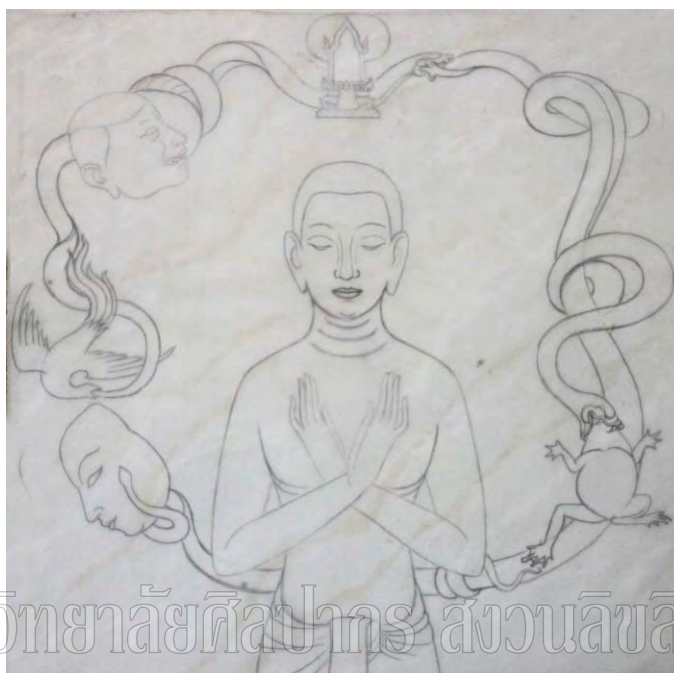
2.3 การสร้างพื้นผิวของตัวภาพ เป็นการทาสีรองพื้นตามรูปทรงของตัวภาพที่ได้ขยายไว้เพื่อสร้างลักษณะพื้นผิวที่มีลักษณะต่างๆ กัน

2.4 การลงสี ใช้สีอะคริลิก กำหนดโครงสีในภาพรวมทั้งหมดของภาพ

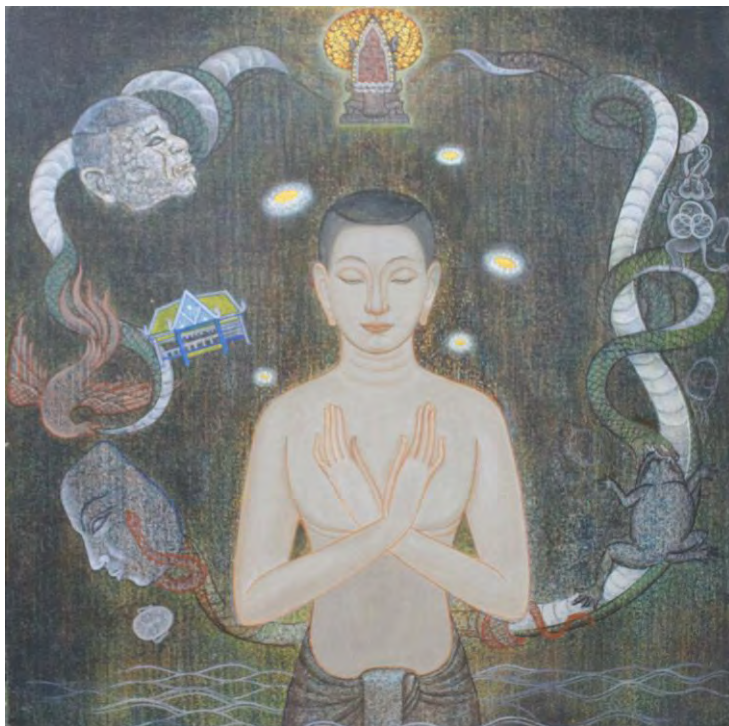
2.5 เน้นน้ำหนักของรูปทรงต่างๆ รวมถึงใส่รายละเอียดตามความต้องการ

2.6 เก็บรายละเอียดของน้ำหนักบรรยากาศของภาพโดยรวมให้ได้ความรู้สึกที่
ต้องการในขั้นสุดท้าย

2.7 แต่งรายละเอียดของจุดที่ต้องการเน้นความสำคัญของภาพให้สมบูรณ์

ภาพที่ 17 ภาพร่างต้นแบบลายเส้น

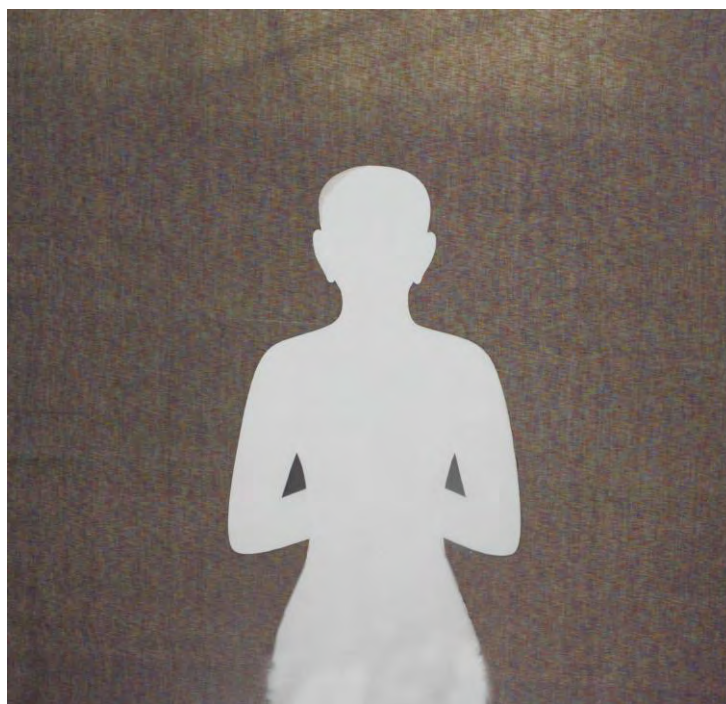
ภาพที่ 18 ภาพร่างต้นแบบสี
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

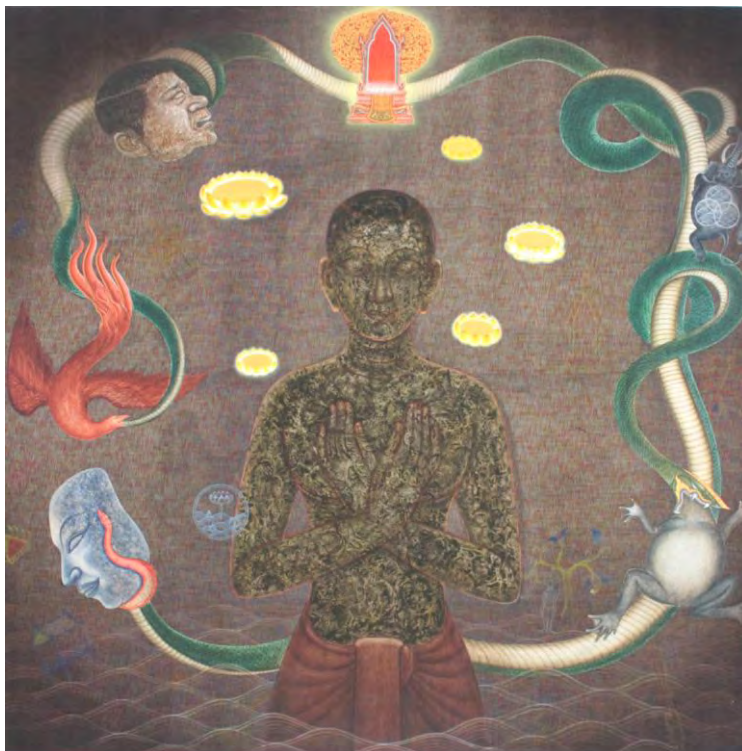
ภาพที่ 19 ขั้นตอนการเตรียมพื้น

ภาพที่ 20 ขั้นตอนการขยายผลงาน
มีหัวข้อที่ขาดเสียศิลปะการ สวงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 21 ขั้นตอนการสร้างพื้นผิวของตัวภาพ

ภาพที่ 22 ขั้นตอนการแต่งรายละเอียดของจุดที่ต้องการเน้นให้สมบูรณ์

ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์

เป็นผลงานที่ต้องการนำเสนอแนวความคิดซึ่งได้รับอิทธิพลจากภาพปริศนาธรรมซึ่งอุปมาได้กับเมื่อคนหลงมัวเมายึดติดกับอุปาทานยึดมั่นในรูป รส กลิ่น เสียง โภกฐัพพะ เป็นต้น จากสังฆธรรมดังกล่าวนำไปสู่รูปธรรมในผลงานซึ่งภาพรวมของผลงาน โดยมุ่งเน้นการแสดงออกทางความคิด อารมณ์ ความรู้สึกเชิงสัญลักษณ์ผ่านรูปทรงของใบหน้าคน เพื่อต้องการเน้นความรู้สึกผ่านใบหน้าท่าทาง และกำหนดทิศทางองค์ประกอบเป็นเส้นหมุนวนต่อเนื่องกันไป

การสร้างสรรคผลงานในระยะนี้ภาพรวมเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาเอกลักษณ์เฉพาะตน ปัญหาของผลงานในภาพรวม ขาดความเป็นเอกภาพที่ลงตัวชัดเจน ด้านเทคนิค แนวเรื่อง และแนวความคิด ส่งผลให้กระบวนการแสดงออกทางการสร้างสรรค์ไม่ชัดเจนเท่าที่ควรจึงต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ในการพิจารณาและวิเคราะห์เลือกสรรสาระสำคัญที่แท้จริง เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้เกิดการพัฒนาผลงานที่ลงตัวสมบูรณ์

ดังนั้นการศึกษาและพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ในแต่ละชิ้น นับเป็นประโยชน์ทางข้อมูลในการลำดับความคิดเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานวิทยานิพนธ์ในระยะต่อไป

ภาพที่ 23 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1

ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ

เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด 130 x 160 เซนติเมตร

ภาพที่ 24 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2

ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ

เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด 150 x 160 เซนติเมตร

ภาพที่ 25 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3

ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ

เทคนิค สีอะคริลิกบนผ้าใบ

ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร

ภาพที่ 26 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4
 ชื่อผลงาน กิเลส ตัณหา อุปาทาน
 เทคนิค สีอะครีลิคบนผ้าใบ
 ขนาด 130 x 160 เซนติเมตร

บทที่ 4

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์เป็นการพัฒนาต่อเนื่องจากผลงานระยะก่อน วิทยานิพนธ์ ซึ่งได้มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทั้งด้าน แนวความคิด องค์ประกอบของภาพ ทักษะต่างๆ รวมถึงเทคนิคที่ใช้ จนกระทั่งเข้าสู่ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “ปริศนาธรรม”

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้เป็น การ แสดง เนื้อหาสาระปรัชญาทางพระพุทธศาสนาใน จิตรกรรมไทย ที่นำเสนอผ่านภาพปริศนาธรรม ทำให้ข้าพเจ้าประทับใจและเป็นแรงบันดาลใจใน การสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยสะท้อนธรรมะทางพระพุทธศาสนา ในเชิงสัญลักษณ์ นามธรรม และ รูปธรรม โดยใช้ทัศนธาตุทางศิลปะ สร้างรูปทรงใหม่ แสดงออก ผ่านแนวความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความงาม เพื่อสื่อสารในการ สร้างจิตสำนึกตามหลัก พุทธปรัชญาควบคู่กับการดำเนิน ชีวิตในสังคม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ **ชั้นที่ 1** การสร้างสรรค์ ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่นี้ แสดง สาระ ทางพุทธ ปัญหาที่เกิดจากการตีความ “ปริศนาธรรม ” โดยยังคงอาศัยรูปทรงภาพปริศนาธรรม อุปาทานสี่ ซึ่งมีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา มาสื่อสารเนื้อหาทางสัญลักษณ์ของกิเลส ตัณหา ความยึดมั่นถือมั่น นำมาตีความผ่านรูปแบบทางศิลปะที่เป็นรูปธรรม โดยใช้รูป ทรงเชิง สัญลักษณ์ ในการสื่อสารเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ ภาพงูเพื่อแทนความหมายของ อุปาทานทั้ง 4 นำมา คลี่คลาย ปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาการสร้างสรรค์ทางรูปทรงและเนื้อหา ให้ ตรงกับความต้องการนำเสนอ โดยลดทอนรูป กำหนดทิศทางและองค์ประกอบของภาพ เน้น ความสำคัญด้วยการระบายสีเส้นและสร้างพื้นผิวที่กลมกลืนกับพื้นผ้าทออีสาน เฉพาะสัญลักษณ์ทาง รูปทรงวัตถุสิ่งของที่ต้องการนำเสนอ เพื่อแสดงสภาวะความยึดมั่นถือมั่น ก่อตัวกลายเป็นเครื่องมือ ดึงดูดที่จะผูกมัดของมนุษย์คือ กามอุปาทาน ทิฏฐอุปาทาน สิลัพพอุปาทาน อัตตวาอุปาทาน เป็น ต้น เครื่องผูกมัดนี้เป็นเส้นทางแห่งทุกข์ จะติดตามอยู่ในตัวปุถุชนตั้งแต่กำเนิด ไปจนกระทั่งสิ้นชีวิต

ภาพที่ 27 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 1
ชื่อผลงาน อุปาทานสี่ 1
เทคนิค สีอะคริลิก
ขนาด 130 x 150 เซนติเมตร

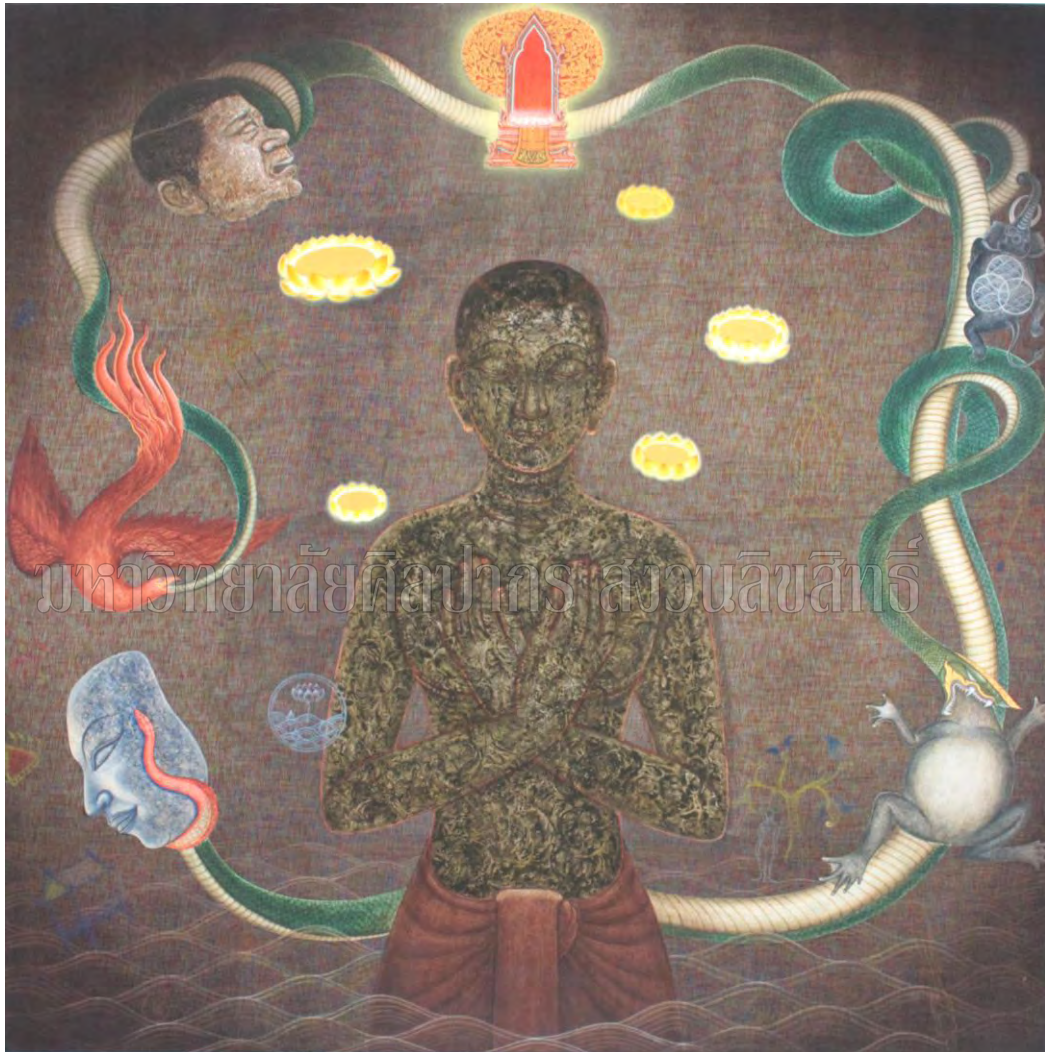
ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2 การสร้างสรรค์ ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2 นี้ ยังคงมุ่งเน้นสาระทางสาระทางพุทธ ปัญญาที่เกิดจากการตีความ “ปริศนาธรรม” โดยยังคงอาศัยรูปทรงภาพปริศนาธรรม อุปาทาน สี่ ซึ่งมีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้รูปทรงของคนเป็นประธานในภาพเพื่อเป็นตัวแทนในการสื่อสารเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึก มีการใช้ภาพเพื่อแทนความหมายของอุปาทานทั้ง 4 เช่นเดียวกับผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 1 มาสื่อสารเนื้อหาทางสัญลักษณ์ของกิเลสตัณหา ความยึดมั่นถือมั่น นำมาตีความผ่านรูปแบบทางศิลปะที่เป็นรูปธรรม ที่มีการพัฒนาใช้ วรรณะ สีจากผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 1 เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ตรงกับแนวความคิดมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 28 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 2
ชื่อผลงาน อุปาทานส์ 2
เทคนิค สีอะคริลิก
ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร

ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3 การสร้างสรรค์ ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3 นี้ ยังคงมุ่งเน้นสาระทางสาระทางพุทธปัญญาที่เกิดจากการตีความ “ปริศนาธรรม” เป็นการคลี่คลาย รูปทรงภาพปริศนาธรรม ปฏิมากรรมรูปบาท ซึ่งมีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสื่อสารเนื้อหาทางสัญลักษณ์ โดยอาศัยรูปทรงของมนุษย์ในการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกที่เชื่อมโยง หมุนวน ของกิเลสตัณหา เป็นภาพร่างกายอันเป็นที่ตั้งของจิต ที่ประกอบด้วยกิเลสและตัณหา แสดงความทุกข์ ลำบาก

อันเกี่ยวพันมาแต่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ทับซ้อนเป็นปมเงื่อนอยู่ไม่สิ้นสุด ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3 นี้ ยังคงมีก ารใช้เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานเช่นเดียวกับผลงาน วิทยานิพนธ์ ชั้นที่1 และ ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่2

ภาพที่ 29 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 3

ชื่อผลงาน ปฏิจสมุปบาท 1

เทคนิค สีอะคริลิก

ขนาด 100 x 100 เซนติเมตร

ผลงานวิทยานิพนธ์ **ชั้นที่ 4** การสร้างสรรค์ ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4 นี้ ยังคงมุ่งเน้น สาระทางสาระทางพุทธปัญญาที่เกิดจากการตีความ “ปริศนาธรรม” เป็นการคลี่คลายรูปทรงภาพ ปริศนาธรรม ปฏิจสมุปบาท ซึ่งมีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสื่อสารเนื้อหาทาง สัญลักษณ์ เป็นภาพร่างกายอันเป็นที่ตั้งของจิต ที่ประกอบด้วยกิเลสและตัณหา แสดงความทุกข์ ลำบากอันเกี่ยวพันมาแต่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ทับซ้อนเป็นปมเงื่อนอยู่ไม่ สิ้นสุด ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4 วรรณะของสี จะมีลักษณะมืด และเน้นความสำคัญที่รูปทรง สัญลักษณ์ต่างๆ ภายในภาพเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่เชื่อมโยงหมุนวนของกิเลสตัณหา ซึ่งผลงาน วิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4 นี้ จะให้ความสำคัญของการแสดง ทางออกอารมณ์ความรู้สึกของภาพรวมใน ผลงาน แต่ยังคงมีการใช้เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานเช่นเดียวกับผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ผ่านมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 30 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชั้นที่ 4

ชื่อผลงาน ปฏิจสมุปบาท 2

เทคนิค สีอะคริลิก

ขนาด 150 x 150 เซนติเมตร

บทที่ 5

บทสรุป

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปริศนาธรรม ” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมไทยอีสาน ที่มีแนวความคิดจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยนำเรื่อง “ปริศนาธรรม” ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติ โดยสื่อความหมายถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมีลักษณะเป็นนามธรรม สู่ความเป็นรูปธรรมผ่านการแทนค่าด้วย ทศนาคูทางศิลปะ ที่แสดง แนวความคิด อารมณ์ความรู้สึก และความงาม ในเชิงสัญลักษณ์ โดยมุ่งหวังสื่อสาร ด้านพุทธปัญญา เพื่อยกระดับ ของจิตใจมนุษย์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อันดีงามตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

การสร้างสรรค์ผลงาน วิทยานิพนธ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้สามารถวิเคราะห์และมองเห็นถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์ผลงานที่ผ่านมาแต่ละชิ้น ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาของผลงานแต่ละชิ้น ได้นำไปสู่การแสดงออก ที่ชัดเจนทั้งด้านแนวความคิด กระบวนการสร้างสรรค์ และการสื่ออารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ต้องประกอบกันอย่างลงตัว ผลงานจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ และสามารถสื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ อันจะเป็นแนวทางสู่กระบวนการพัฒนาในขั้นต่อ ๆ ไป

บรรณานุกรม

- ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- ประภาส สุระเสน. สมุดภาพปฤษฎณาธรรม. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2545.
- พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน). ปฏิบัติทางของพระชุดงคกรรมฐาน สายพระ
อาจารย์มั่น ภูริทัตโต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา, 2552.
- _____. แว่นส่องธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2537.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.
- พุทธทาสภิกขุ. คำอธิบายภาพปริศนาธรรมชุดกายนกร. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2520.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นาย ธนากรณ์ อุดมศรี
 วันเดือนปีเกิด 5 ตุลาคม 2525
 ที่อยู่ 74 หมู่ 12 ต.ผาอินทร์แปลง อ.เระราวัน จ.เลย 42220
 โทรศัพท์ 0890506889
 Email malang_tk@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

2554 - ศิลปมหาบัณฑิต (ศิลป์ไทย) คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
 2549 - ศิลปบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 (ศิลป์ไทย)
คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร
 2542 - (ศ. ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร
 2541 - โรงเรียนศรีสงครามวิทยา จ.เลย

การแสดงผลงาน

2553 - นิทรรศการ “ไท - ไทย ” ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร
 - นิทรรศการศิลปกรรม “ นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต ” ครั้งที่ 22 ประจำปี 2553
 - Art Exhibition “ Thai Spiritual Image”
 2552 - นิทรรศการ “ วิถีแห่งความเป็นไทย ” ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ
 2549 - ร่วมแสดงศิลปกรรม ป.ต.ท. ครั้งที่ 21 “ ในหัวข้อแผ่นดินที่ฉันรัก ”
 - ร่วมแสดงจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 28
 - นิทรรศการ “ ย้อนรอยโบราณวิจิตรสู่วิจิตรศิลป์ ” อุทยานประวัติศาสตร์
แห่งชาติ สุโขทัย และศรีสัชนาลัย
 2542 - การแสดงภาพวาด การสถาปนาประเทศอิสราเอล ครบรอบ 50 ปี
 - การแสดงศิลปะเด็กนานาชาติ ประเทศฟินแลนด์
 2548 - นิทรรศการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ณ ศูนย์ศิลป์สิรินธร จ.เลย

- นิทรรศการทัศนศิลป์ ณ สถานกงสุลไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา โดยกระทรวงวัฒนธรรม
- นิทรรศการผู้ได้รับรางวัลนริศรานูวัตินวงศ์
- นิทรรศการ อมตะ อาร์ตอวอร์ด ครั้งที่ 2

นิทรรศการเดี่ยว

- 2552 - นิทรรศการ “ นิทรรศการบันทึกจากท้องทุ่ง ”
- 2551 - นิทรรศการ “ จิตวิญญาณแห่งศิลปะไทย ”

เกียรติประวัติ

- 2554 - ออกแบบและเขียนภาพจิตรกรรมพุทธประวัติ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงมี พระชนมายุ 7 รอบ 84
พรรษา 5 ธันวาคม 2554 ณ วัดสะอาด โนนงาม อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
- 2553 - รางวัลพิเศษ การประกวดศิลปกรรม “ นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต ” ครั้งที่ 22
- 2552 - ออกแบบภาพจิตรกรรมห้องนิทรรศการ ณ พิพิธภัณฑ์รัตนโกสินทร์ ถนนราช
ดำเนิน ห้องวัดประจำ 5 ราชการและห้องการเล่นมหรสพสมโภช
- 2550 - รางวัล ที่ 3 ภาพวาด “โครงการปั่นสองล้อเพื่อพ่อไม่จ้อน้ำมัน ” โดยเทศบาล
ปากช่อง จ.นครราชสีมา
- 2549 - รางวัลนริศรานูวัตินวงศ์
- 2548 - รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3 การประกวดออกแบบโปสเตอร์
“ โครงการเด็กและเยาวชน ไม่สูบบุหรี่ ”
- ได้รับคัดเลือกวาด ภาพจิตรกรรมต้นแบบปฏิทิน ภาพพุทธประวัติ
โดย บริษัท กนกศิลป์
- 2545 - รางวัลยอดเยี่ยม “ University Music Parade ”
- 2544 - รางวัลที่ 2 ประเภทประติมากรรม (ศ. ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์
- รางวัลที่ 1 สถาปัตยกรรมไทย (ศ. ปวช.) วิทยาลัยช่างศิลป์